

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Інна Гриценюк,

старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України (далі – Інституті ПТО НАПН України) була проведена лекція для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) м. Києва та Київської області на тему «Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів». Лекція містила такі структурні елементи: професійне просвітництво, професійну консультацію, професійний відбір, професійне навчання, професійну адаптацію, професійне виховання. Соціальна диференціація населення призвела до того, що матеріальне становище стає значущим чинником, що визначає соціально-професійні наміри і життєві стратегії молодих людей.

За результатами обговорення актуалізовано мету створення системи кар'єрного консультування учнів ЗП(ПТ)О, а саме: забезпечення вибору учнями професійної кар'єри на основі збалансування особистісних інтересів і потреб ринку праці у кваліфікованих конкурентоспроможних кадрах і проектування ними освітньо-професійної траєкторії. Консультування для кар'єри (кар'єрне консультування) є інструментом подолання внутрішніособистісних конфліктів професійного самовизначення і професійного розвитку. Його зміст, форми й методи повинні відповідати особливостям особистісного і професійного розвитку людини, що й визначає вимоги до системи кар'єрного консультування на етапі професійної підготовки з урахуванням особливостей її здійснення у системі професійно-технічної освіти. Проектування педагогічної системи кар'єрного консультування учнів закладів професійної освіти передбачає моделювання системи, яка включає такі основні елементи: ієрархію цілей, організаційне середовище, теоретико-методичне забезпечення, технології кар'єрного консультування педагогів як модераторів процесу кар'єрного розвитку учнів, інформаційне забезпечення консультування з питань кар'єри тощо. Оскільки ефективність педагогічної системи визначається якісними і кількісними змінами певного показника, то для системи кар'єрного консультування таким може слугувати рівень розвитку кар'єрної компетентності учнів.

У навчальному посібнику «Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» (за редакцією Д. О. Закатнова) у розділі «Психологічний інструментарій в системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» висвітлено діагностичні методики в системі консультування з професійної кар'єри учнів

професійно-технічних навчальних закладів. У розділі розглянуто зміст, форми та методи здійснення психологічної допомоги під час вибору професії або зміни її, яка залишається актуальною донині та є одним із напрямів кар'єрного консультування. Проблема формування кар'єри майбутнього фахівця отримала найбільш широкий розгляд у межах компетентнісного підходу, який наразі відображає основні аспекти процесу модернізації сучасної професійної освіти. Із позицій цього підходу, кар'єрна компетентність розглядається як елемент професійної компетентності особистості, що характеризує її прагнення, готовність і здатність до професійної самореалізації та супроводжується рефлексивним баченням себе, адекватною самооцінкою та визначає цілеспрямований процес і результат розвитку професійної кар'єри.

У розділі «Консультативний супровід учнів із професійної кар'єри в системі професійно-технічної освіти» висвітлено алгоритм консультативного супроводу з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів, який має допомогти учням співвіднести свої психофізіологічні й індивідуально-психологічні особливості з вимогами професії, аналізуються особливості кар'єрного консультування учнів соціальних категорій, висвітлюються інноваційні методи кар'єрного консультування учнів ПТНЗ (ігри кар'єрного консультування, активні опитувальники, бланкові ігри, ціннісно-сміслові опитувальники, бізнес-ігри, віртуальні кабінети кар'єрного консультування тощо).

Наукові доробки із означеної теми НДР впроваджені в Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти у Вінницькій області, ДНЗ «Ржищівський професійний лицей» (Київська область), ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти» (м. Шостка, Сумська обл.), Вищому комерційному училищі Національного торговельно-економічного університету (м. Київ), Колківському ВПУ (Волинська обл., Маневицький р-н), Мистецькому коледжі художнього моделювання та дизайну (м. Київ) на етапах консультування з професійної кар'єри.

Експериментальні дані свідчать про те, що багато учнів не вважають себе здатними до прийняття рішення у складних ситуаціях, у них слабо розвинений самоконтроль, що характеризує їх як невпевнених у своїх силах осіб. Також серед респондентів дуже низький відсоток учнів, що вважають за краще підкорятися, консервативних і нерішучих. Однак учнів, яких можна охарактеризувати як людей, здатних впливати на інших, що прагнуть до лідерства у групах, орієнтованих на постійні зміни і нововведення в організаціях, які володіють високим рівнем намагань, виявилось теж не так багато. Учні ЗП(ПТ)О відрізняє недостатньо високий рівень емоційної стійкості, нормативності, низький рівень дипломатичності, відсутність незалежності й підвищена конфліктність. Усе це свідчить про недостатню сформованість емоційно-вольового компонента психологічної готовності учня ЗП(ПТ)О до вибору, планування й реалізації професійної кар'єри.

Література:

1. Гриценко І.А. Тайм-менеджмент у системі управління навчальним закладом професійної освіти: спецкурс / І.А. Гриценко; НАПН України, Ун-т менедж. освіти, ІВО. К., 2013. 78 с.

2. Гриценко І.А. Тайм-менеджмент у системі управління навчальним закладом професійної освіти. *Зб. наук. пр. «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи»* / Гол. ред.: Л.Б. Лукянова. Вип. 4. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. С. 39–50.

3. Гриценко І.А. Проблеми формування кар'єрних орієнтацій учнів ПТНЗ / І.А. Гриценко // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 13 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]. Павлоград: ТОВ «ІМА-прес», 2017. С. 44-50.

4. Закатнов Д. О. Структура і показники готовності учнів ПТНЗ до побудови професійної кар'єри. *Професійне навчання на виробництві: зб. наук. праць* : вип. III. Київ : Наук. світ, 2009. С. 53-61.